

Hjälpmedelsförsörjning och historia – tillbakablickar och framtid

Recenserad bok: Vi fick snurr på det! Röster ur hjälpmedelshistorien – en förstudie.

Författare: Emil Erdtman.

Förlag: Handikapphistoriska föreningen. Taberg: Taberg Media Group, 2025.

I samband med sjukdom och funktionsnedsättningar är hjälpmedel något som kan få en mycket stor betydelse för livskvalitet och sociala livsvillkor för människan. I medierna fokuseras ibland på problem med hjälpmedel och förskrivningar utifrån köproblematik och ojämlikhet vilket är oerhört viktigt att uppmärksamma, åtgärda och förebygga. För att kunna förstå utvecklingen av hjälpmedel, hjälpmedelsförsörjning men även forskningsbehov finns nu en helt ny bok som kan hjälpa oss att få bättre överblick och mer kunskap. Boken *Vi fick snurr på det! Röster ur hjälpmedelshistorien – en förstudie* är författad av forskaren Emil Erdtman som är teknologie doktor. Boken är författad på uppdrag av Handikapphistoriska föreningen (HHF) efter en genomförd förstudie om den historiska hjälpmedelsutvecklingen och vilken betydelse som själva hjälpmedelsförsörjningen haft i Sverige. Fokus i boken är på hjälpmedelssystemets utveckling. Att läsa om funktionshindershistoria är intressant i flera avseenden och viktigt. Det finns många berättelser att ta del av och de kamper som bedrivits exempelvis av funktionsrättsrörelsen är viktig att dokumentera. Det behövs mer kunskap och forskning inom det historiska området. Mot bakgrund av detta är denna bok mycket angelägen.

Boken *Vi fick snurr på det! Röster ur hjälpmedelshistorien – en förstudie* består av totalt nio kapitel: 1) Hjälpmedel förenklar liv och vardag, 2) Vad är hjälpmedel – definitioner och tankemodeller, 3) En resa genom hjälpmedelshistorien, 4) Organisationer som format hjälpmedelsutvecklingen, 5) Statliga utredningar, 6) Skeenden och teman i intervjuer och enkätsvar, 7) Dagens hjälpmedelssituation, 8) En titt på forskningen, 9) Slutsatser. Sammantaget ger boken en heltäckande bild av utvecklingen och läsaren får både kännedom och kunskap om hjälpmedels betydelse för människan. De olika delarna i boken presenteras tillsammans med några personporträtt som berättar om personer som haft en stor betydelse inom området. Här finns bland annat ett intressant avsnitt om kuratorn Aina Wifalk (1928-1983). Hon uppfann rollatorn men tog aldrig patent på den. Hon ville att alla människor skulle kunna få möjlighet att få tillgång till en rollator.

I boken redovisas resultat från förstudien som bygger på intervjuer med tio personer inom hjälpmedelsområdet samt en enkät där personer fått besvara frågor om hjälpmedelsutvecklingen i Sverige. Fokus har varit på olika historiska

faktorer, avgörande beslut, innovationer och dokumentation. I boken presenteras redan i inledningen definitioner av begrepp vilket är utmärkt och därefter ges en beskrivning av den historiska utvecklingen. I inledningen skriver Emil Erdtman om bokens inriktning men har även kritiska reflektioner om begränsningar med sammanställningen som han delar med sig av. Detta avsnitt är bra för att det visar på brister i såväl material som dokumentation. Erdtman skriver följande:

Människosyner och förhållanden mellan samhällsklasser, kön och kategorier av personer med funktionsnedsättningar har varierat. Någon enkelriktad utvecklingslinje finns inte. Även när det gäller namn på organisationer har det dåtida används. Det kan göra texten svårläst men antyder hur organisationer förändras och ibland ändrar inriktning. 1800-talets De blindas förening skiljer sig markant från dagens Synskadades riksförbund (SRF). Detsamma gäller Samarbetskommittén för partiellt arbetsföra och Funktionsrätt Sverige. Att använda nutida namn blir anakronistiskt. På samma sätt speglar språkbruket litteraturen som refereras (s.8).

Boken har kreativa och kritiska perspektiv och syftet är att finna kunskapsluckor och även stimulera till forskning inom funktionsrättsområdet särskilt med fokus på hjälpmedelsfrågorna. Det har författaren lyckats bra med. Efter att ha läst boken är det min bedömning att den är både välskriven och intressant. Här finns mycket stoff att bota utifrån när det handlar om exempelvis statliga utredningar, regler men även opinionsbildningen i samhället i olika hjälpmedelsfrågor. Kritik och debatter har funnits genom åren.

Det finns flera styrkor med den här boken. Den fyller definitivt ett tomrum inom området. Kunskap om hjälpmedel är något som berör alla och inom akademi och forskning kan den därför vara användbar inom flera ämnen till exempel socialt arbete, omvårdnad, rehabiliteringsvetenskap, rehabiliteringsmedicin, folkhälsovetenskap och så vidare.

En annan styrka med boken är att den är lättläst och kommer att ha ett stort värde för alla som är intresserade av hjälpmedelsutvecklingen. För den som vill fördjupa sig och läsa mer om hjälpmedel och forskning finns även hänvisningar till litteraturen. Det saknas ett sakregister i boken vilket hade underlättat möjligheterna att navigera i boken. Däremot är innehållsförteckningen tydlig och ger en god överblick över innehållet. Erdtman avslutar boken med att poängtera att det behövs mer forskning om hjälpmedel i samhället överlag. Han reser flera kritiska frågor i boken. Det kritiska förhållningssättet är särskilt bra i texten när han fokuserar på hjälpmedelsfrågorna på samhällsnivå. Erdtman skriver: "Vilka politiska och ekonomiska faktorer har påverkat beslutsfattandet kring hjälpmedel i Sverige? Varför tas stora beslut om hjälpmedel och funktionsrätts-

frågor ofta i ekonomiskt ansträngda tider?” (s.162). Frågorna är intressanta och angelägna och skulle kunna ligga till grund för både debatt och diskussioner i olika sammanhang.

Jag vill rekommendera den här boken till alla som är intresserade av historia och framväxt men även till de som vill vara framåtblickande. Boken är unik och reser många frågor.

Boken är tillgänglig och kan enkelt laddas ned på Handikaphistoriska förningens webbplats:

<https://hhf.se/ny-bok-forstudie-om-hjalpmedelsutvecklingen-i-sverige/>

*Jörgen Lundälv,
docent i socialt arbete,
Institutionen för socialt arbete,
Göteborgs universitet.
Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0552-886X>*